

Državni izpitni center

M 0 4 2 1 3 1 1 3

ŐSZI VIZSGAIDŐSZAK

MAGYAR NYELV MINT ANYANYELV

MEGOLDÁS ÉS PONTOZÁS

2004. augusztus 27-én

ÉRETTSÉGI VIZSGA

A) Az érkező iskolai irodalmi esszé értékelésének szempontjai

A dolgozat címe: A Holocaust – két regény tükrében

A jelölt a dolgozatában a szempontoknak megfelelően megpróbálja elvégezni az alábbiakat.

1. szempont: 8 pont

Ismerteti a két regény megírásának indítékait: 4 pont, szerzőnként 2-2 pont.

0 pont: Nem vagy tévesen ismerteti a két regény megírásának indítékait.

1 pont: Hiányosan ismerteti a két regény megírásának indítékait.

2 pont: Árnnyaltan, teljességre törekedve ismerteti a két regény megírásának indítékait.

Pl.: Semprun húszéves ifjúként élte át a Holocaustot. Évekkel később látja, hogy a háború óta felnőtt új nemzedék – feledve a múltat – csak a mának él (Sigrid-jelenet), ezért idézi fel az események történelmi tanulságait. Szigorú értékrendet akar átadni az új nemzedéknek, vagy más megfelelő.

Kertész Imre tizenöt éves kamaszként élte át a Holocaustot. Az író a gyermek szenvedéseire fókuszálva mutatja be a végletes embertelenség technikáját és negatív rendjét, a testi-lelki erő elvételeit, a szabadságtól, névtől és személyiségtől való megfosztást, vagy más megfelelő.

Azonosság: a Holocaust átélése és megjelenítése, ahogyan megélték az alkotók.

Indítékbeli különbség: az írók származásából, életkorbeli, személyiségbeli, valamint társadalmi-történelmi tapasztalataiból ered, vagy ugyanez másképpen.

Ismerteti a két regény nyelvezetét: 4 pont, szerzőnként 2-2 pont.

0 pont: Nem vagy tévesen ismerteti a két regény nyelvezetének jellemzőit.

1 pont: Hiányosan ismerteti a két regény nyelvezetének jellemzőit.

2 pont: Árnnyaltan, teljességre törekedve ismerteti a két regény nyelvezetének jellemzőit.

Pl.: Semprun elbeszélője intellektuális hős, szenvedélyes forradalmár; gazdag élettapasztalata gazdag stílusötvetben tükröződik: nyelvezete érelemmel teli, poétikus, elemző-értelmező, választékos, helyenként vulgáris, vagy más megfelelő.

A Kertész-regény elbeszélője éneke szűk valóságismeretének, érzelmi távolságtartásának megfelelően sivár, nehézkes, prózai, tárgyyszerű, tudatosan leegyszerűsítő, szándékosan elszegényített nyelvezetet használ, vagy más megfelelő.

2. szempont: 12 pont.

Összehasonlítja a két főszereplőt élettapasztalataik szempontjából: 6 pont. Egy-egy hős 3-3 pont.

0 pont: Nem hasonlítja össze a szereplőket.

1 pont: Az összehasonlítás nagyon felszínes.

2 pont: Az összehasonlítás helytálló, de kevésbé árnyalt.

3 pont: Az összehasonlítás árnyalt és teljességre törekvő.

Pl.: Gérard húszéves, nem zsidó származású, de a zsidókért is harcoló hős; partizánként fogja el a Gestapo; harmonikus gyermek- és iskoláskor; filozófiai tanulmányokat folytat, elfogadja zsidó származású barátja eszméit; élettapasztalatát és emberismeretét meg tudja újítani, bajtársai segítségével képes alkalmazni a menekülés vagy túlélés stratégiáit, vagy más megfelelő.

Köves Gyuri Gérard-ral, a művelt és tapasztalt ifjúval szemben még gyermek, tizenöt éves, amikor a gyűjtőhelyen önként jelentkezik az Auschwitzba induló csoportba; kialakulatlan világgéppel, tapasztalatlanul kerül a lágerbe; elvált kiskereskedők gyermeke, zsidó származású, de sem a nyelvet, sem a hagyományokat nem ismeri, ennek következtében érzelmi-szellemi magányban él; mind családi, faji és nemzeti identitása kialakulatlan, sem a gyakorlati életet, sem az önvédelmi stratégiákat nem ismeri, vagy más megfelelő.

Összehasonlítja a két főszereplőt értékrendjük szerint: 6 pont. Egy-egy hős jellemzése 3-3 pont.

0 pont: Nem hasonlítja össze a hőseket, ill. észrevételei nem helytállóak.

1 pont: Az összehasonlítás hiányos és nagyon felszínes.

2 pont: Az összehasonlítás helytálló, de kevésbé árnyalt.

3 pont: Az összehasonlítás árnyalt és teljességre törekvő.

Pl: Gérard értékrendjének csúcsán a szabadságeszme áll, melynek megvalósítását a boldogság feltételének tekinti. Morális alapállású, intellektuális forradalmár, harcos humanista, fogolyként is az emberi szolidaritás, egymás segítése vezérli; önérzetes és igazságszerető, ha kell, kemény és hajthatatlan is tud lenni. Biztos értékrendje és tapasztalatai megóvják a Köves Gyuri-féle összeomlástól. Az embereket magatartásuk alapján értékeli, vagy más megfelelő.

Köves Gyuri értékrendjét a valóságismeret hiányából is eredő gyermeki naivitás határozza meg. Értékrendje csúcsán a tekintélytisztelő, az engedelmesség, a gyermeki szinten felfogott „becsület” áll. E gyermeki szemléletből következik, hogy idomulni akar a fogvatartók bánásmódjához: az alázat, a behódolás, végül az önfeladás stációt éli át. Identitáshiánya és gyermeki naivitása sodorja a pusztulás felé, vagy más megfelelő.

Mindkét fogoly élve kerül ki a táborból. Míg Gérard mindig talált azonosulási mintákat, addig Köves Gyuri éretlenül, azonosságtudatának súlyos hiányosságaival, gyermeki kisvilágának tapasztalataival éli meg a lágert. Mindezek következtében Gérard-nak csak helyzeti szabadságát vehették el, Köves Gyurinak személyiségét is, vagy más megfelelő.

3. szempont: 6 pont.

Megvizsgálja, hogyan viszonyulnak a hősök útjuk végén az emberekhez és a világ dolgaihoz: 6 pont. Egy-egy viszonyulás bemutatása 3-3 pont.

0 pont: Nem vagy rosszul vizsgálja meg a viszonyulást.

1 pont: A viszonyulás vizsgálata hiányos vagy nagyon felszínes.

2 pont: A viszonyulás vizsgálata helytálló, de kevésbé árnyalt.

3 pont: A viszonyulást árnyaltan, teljességre törekedve vizsgálja meg.

Pl.: Gérard értékrendjét megtartva készül az új életre; ítélkezés és megítélés (a láger mellett élő német asszony szobájában), érzelmi nyitottság (a zsidó asszony meglátogatása); törekvés a múlt mélyebb megértésére és újraélésére; az igazságtalan törvény elviselése (segélyügy); leckét ad a felejteni akaróknak (Sigrid); megért és megértet továbbra is. A felsoroltak közül hármat, vagy más megfelelőt vizsgáljon meg.

Köves Gyuri örül a szabad világnak, de nem tudja átlépni a lágerből jöttek és az otthoniak közt húzódozó határt; érzelmei vezérlik; mindenkit gyűlöl; bízik az időben, a fájdalmakat el akarja felejteni, de az átélteket nem; bevallja gyökértelenségét; továbbra is vallja, hogy zsidónak születni a véletlen műve, de aki megélte a „rászabott” zsidó sorsot, „sorstalanná” válik, ha nem vállalja továbbra sem. A felsoroltak közül hármat, vagy más megfelelőt vizsgáljon meg.

Gérard nem adja fel a láger előtt felépített stabil értékrendjét, eszméi tovább éltetik, megismerő-cselekvő kapcsolatban marad a valósággal, sem fizikailag, sem lelkileg nem töretett meg. Köves Gyurinak hozzá kell fognia identitása felépítéséhez; élete újrakezdését paradoxonban tudja megfogalmazni: folytatni akarja „folytathatatlan” életét, vagy más megfelelő.

4. szempont: 9 pont.

Értelmezi a két író sorsfelfogását: 6 pont. Egyik-egyik értelmezése 3-3 pont.

0 pont: Nem vagy rosszul értelmezi a sorsfelfogást.

1 pont: A sorsfelfogás értelmezése hiányos vagy nagyon felszínes.

2 pont: A sorsfelfogás értelmezése helytálló, de kevésbé árnyalt.

3 pont: A sorsfelfogást árnyaltan, teljességre törekedve értelmezi.

Pl.: Semprun sorsértelmezése: minden ember a döntési szabadság jogával született, mely a másik ember szabadságának határáig terjed. Minden döntéshelyzetben számolnunk kell a következményekkel; pontos valóságismeret, helyes értékrend birtokában uralható a közösségi és személyes emberi sors. A Holocaustban megjelenő Rosszat mint közösségi sorserőt leküzdhetőnek tartja, vagy más megfelelő.

Kertész sorsértelmezése: a zsidó származású író a Holocaustban és a totális diktatúrákban az európai kultúra végállapotát látja. Regénye élesebb figyelmeztetés: a Holocaust méretű Rossz a legvégső emberi Rossz: a szabadság, sőt az élet elvétele a döntési lehetőség megvonása. Megtapasztalása – túlélés esetén – lelki torzuláshoz, az életerők rombolódásához vezet. Kertész sorsfelfogása pesszimista, mert a történelem kiszolgáltatottjának látja az embert, vagy más megfelelő.

Állást foglal a kérdésben: 3 pont.

0 pont: Nem fejt ki véleményét, ill. nem foglal állást.

1 pont: A véleménykifejtés, állásfoglalás nem meggyőző.

2 pont: A véleménykifejtés, állásfoglalás elég meggyőző, de kevésbé árnyalt.

3 pont: A véleménykifejtés, állásfoglalás meggyőző és teljességre törekvő.

A jelölt véleményét akkor is tiszteletben kell tartani, ha az értékelő tanár netán nem ért egyet vele.

B) Az elemző-értékelő iskolai irodalmi esszé értékelésének szempontjai

A dolgozat címe: A sorstalan ember sorsa

A jelölt a dolgozatában a szempontoknak megfelelően megpróbálja elvégezni az alábbiakat.

1. szempont: 7 pont.

Ismerteti a beszélgetés kialakulásának hátterét: 3 pont.

0 pont: Nem vagy rosszul ismerteti a beszélgetés hátterét.

1 pont: A beszélgetés hátterét jól ismerteti, de kevésbé árnyaltan fogalmaz.

2 pont: A beszélgetés hátterét jól ismerteti, árnyaltan fogalmaz.

Pl.: A gyerekek egy bérházban élnek, a családfőket (apákat) már behívták munkaszolgálatra, Gyuri is munkaszolgálatos. Esténként a szomszédok találkozgatnak, elbeszélgetnek, a gyerekek is társalognak, Gyuri és Annamária közt szerelemféle szövődik. A részlet a szokásostól eltérő találkozást tár az olvasó elé, a gyerekek most beszélgetnek először az életüket befolyásoló kérdésekről. A felsoroltak közül legalább kettőt, vagy más megfelelő háttértényezőt ismertessen.

Megfogalmazza, milyen helyzetekben szembesültek a hősök a másság tudatával: 4 pont. Egy-egy hős 2-2 pont.

0 pont: Nem vagy rosszul ismerteti a mássággal való szembesülést.

1 pont: A mássággal való szembesülést kevésbé árnyaltan fogalmazza meg.

2 pont: A mássággal való szembesülést árnyaltan, teljességre törekedve fogalmazza meg.

Pl.: Gyuri az új rendelet következtében már nem járhat iskolába, számára is kötelező a sárga csillag viselete; az emberek ugyan másképp viszonyulnak hozzá, pl. a pék kisebb kenyéradagot ad neki, a kőművesek viszont eléggé megbarátkoztak velük, pedig sokan nem állhatják a zsidókat; a másság tapasztalatával valójában a nővér szembesíti, aki az emberek szeméből olvassa ki másságát; úgy látja, az emberek megváltoztak iránta, megvetik, és még bevásárláskor is gyűlölettel néznek rá, mert zsidó, vagy más megfelelő.

2. szempont: 10 pont.

Jellemzi a hősöket: 4 pont. Egy-egy jellem 2-2 pont.

0 pont: Nem vagy rosszul jellemzi a hősöket.

1 pont: A hősöket hiányosan jellemzi, ill. csak részben jól.

2 pont: A hősöket jól, de kevésbé árnyaltan jellemzi.

3 pont: A hősöket árnyaltan, teljességre törekedve jellemzi.

Pl.: A tizenöt éves zsidó származású Köves György elvált kiskereskedők gyermeke, apja munkaszolgálatos, mostohaanyjával él; éretlen, akire a távolságtartás, az idegenségérzet, a teljes identitáshiány jellemző; kiváló külső megfigyelő, aki a dolgokat meglátja, de nem értelmezi, érzelmileg nem éli meg, vagy más megfelelő.

Az idősebb nővér felnőttként, éretten viselkedik, a többieket is szembesíti a másság tapasztalatával, a felmerült kérdésekre választ akar kapni, az új helyzetet érzelmi és értelmi szinten is megpróbálja feldolgozni, vagy más megfelelő.

Megvizsgálja, hogyan élik meg származásukat: 6 pont. Egy-egy hős 3-3 pont.

0 pont: Nem vagy rosszul elemzi a hős viszonyulását, ill. meglátása rossz.

1 pont: A származás megélésének elemzése helyett tartalomismertetést ad, ill. azt felszínesen vizsgálja meg.

2 pont: Jól, de kevésbé árnyaltan vizsgálja meg a származás megélését.

3 pont: A származás megélését árnyaltan, teljességre törekedve vizsgálja meg.

Pl.: Mindkét hős faji identitása kialakulatlan, valójában nem tudják, mit is jelent zsidónak lenni. A nővér a zsidó lét *»értelmé«*-t szeretne volna megérteni. Kezdetben nem értett semmit, és fájt látnia, hogy megvetik, *»pusztán csak azért, mert zsidó«*; rájött, hogy ő különbözik, hogy máshová tartozik, gondolkodni kezdett és felismerte: *mi, zsidók mások vagyunk, mint a többiek, hogy ez a különbség a lényeg, és emiatt gyűlölik a zsidókat az emberek. Származását, másságát szélsőségekben éli meg: hol egyfajta büszkeséget, hol meg inkább valami szégyenfélét érez miatta.*

Gyuri életében a zsidóság nem játszik döntő szerepet, valójában fel sem fogja, hogy mi a probléma vele; a nővér meglátásait túlzásnak véli, a kérdés nem foglalkoztatja: *Soká vitattuk ezt, nem tudom, miért, hisz, az igazat megvallva, nem nagyon láttam a kérdés fontosságát.*; úgy véli, az emberek nem egy adott személyt gyűlölnék, hanem magát az eszmét; nem tud válaszolni a nővér kérdésére, szinte lemond az önmeghatározásról, vagy más megfelelő.

3. szempont: 10 pont.

Értelmezi a hősöknek a másságról kifejtett véleményét: 6 pont. Egy-egy vélemény értelmezése 3-3 pont.

0 pont: Nem vagy rosszul értelmezi a másságról kifejtett véleményét.

1 pont: A véleményt értelmezése helyett tartalomismertetést ad, ill. értelmezése felszínes.

2 pont: A véleményt jól, de kevésbé árnyaltan értelmezi.

3 pont: A véleményt jól, árnyaltan, teljességre törekedve értelmezi.

Pl.: Gyuri úgy véli, az emberek nem egy adott személyt gyűlölnék, hanem magát az eszmét; szerinte az ember nem határozhat maga a különbségekről, ezt megteszik mások, épp erre jó a sárga csillag; szerinte a zsidó lét egyszerűen véletlen, s csak azért zsidó, mert mások annak tartják (koldus és királyfi példája); szerinte nem a zsidókon múlik a másságuk megnyilvánítása. A nővér szerint *»magunkban hordjuk«* a különbséget; a lány nem tudja elfogadni a véletlen szerepét, szerinte az énazonosság a belső megértés feltétele, ha ez elmarad, a léte válik értelmetlenné és elviselhetetlenné; a főhős elhárítja zsidó származását, a lány fogadja el zsidóként, vagy más megfelelő.

Kifejti, hogyan vélekedik a lágerből hazatért fiú: 4 pont.

0 pont: Nem vagy rosszul ismerteti a véleményt.

1 pont: A vélemény ismertetése nagyon hiányos.

2 pont: A véleményt felszínesen fejti ki.

3 pont: A véleményt jól, de kevésbé árnyaltan értelmezi.

4 pont: A véleményt jól, árnyaltan, teljességre törekedve értelmezi.

Pl.: A a táborból hazatérő fiú már tudja, hogy az egyénnek vállalnia kell sorsát: becsülettel végig kell mennie az úton, ahogy ő végigélte a zsidó sorsot, habár nem is értette, hogy ez mit jelent. Tudja, hogy zsidónak születni önmagában semmi, de aki megélte a zsidó sorsot, az hazug lesz, ha nem vállalja. Tudja, hogy minden véletlen, de a véletlenekből mi teremtünk sorsot magunknak. Tudja, hogy az elviselhetetlent kell megtanulni elviselni, vagy más megfelelő.

4. szempont: 8 pont.

A főhős életútjának tükrében értelmezi a regény- és a dolgozattípus címet: 4 pont. Egyik-egyik cím értelmezése 2-2 pont.

0 pont: Nem vagy rosszul értelmezi a címet.

1 pont: A címet jól, de kevésbé árnyaltan értelmezi.

2 pont: A címet árnyaltan és teljességre törekedve értelmezi.

Pl.: A regénycím a választás szabadságának hiányára utal. Kertész a sors fogalmát a sorsválasztás jogával azonosítja, mely magába foglalja a tragédia lehetőségét is. A főhősnek azonban vállalnia kell a sorstalanságot, mert ezáltal kerül újra birtokába sorsának – mi magunk vagyunk a sors, ezt tudatosítva nyerhetjük vissza személyiségünket és identitásunkat, vagy más megfelelő.

Kifejti véleményét a másság és a sors vállalásáról: 4 pont. Egy-egy téma kifejtése 2-2 pont.

0 pont: Nem fejt ki véleményét, ill. közhelyeket fogalmaz meg.

1 pont: A véleménykifejtés elég meggyőző, de kevésbé eredeti.

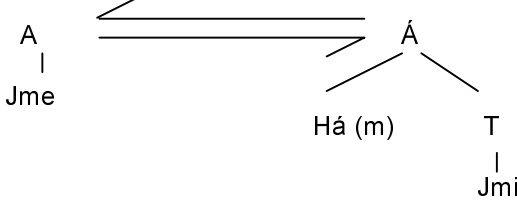
2 pont: A véleménykifejtés meggyőző, eredetiségre törekvő.

A jelölt véleményét akkor is tiszteletben kell tartani, ha az értékelő tanár netán nem ért egyet vele.

Megjegyzés:

- *A tárgyi hibákért 0,5–1 pontot vonunk le.*
- *A szerkezetre, a nyelvhelyességre és a helyesíráásra az érettségi követelményrendszer kritériumai alapján legfeljebb 15 pont adható.*
- *A feladatlap szempontjai a dolgozat szerkezetének egy lehetséges változatát jelentik, a jelöltnak nem kell feltétlenül követnie a sorrendet.*

FELADAT	MEGOLDÁS	PONTSZÁM
1.	Az első	1
2.	Kimondottan jó, mert szellemes ...	2
3.	Debrecen, Sydney, Anaheim	3
4.	B	1
5.	„Gyűrűk Ura”	1
6.	I, I, H	3
7.	4., 2., 5., 3., 1. Minden helyes megoldás 1 pont.	5
8.	Jovcsev, Gál Róbert	2
9.	mert itthon szerezte <i>vagy</i> mert az első vb-s aranya <i>vagy</i> mert erőt ad a folytatáshoz <i>vagy</i> nyugodtan készülhet a vb-re	2
10.	B	1
11.	remekel <i>vagy</i> eredményjelző <i>vagy</i> más <i>megfelelő</i>	2
12.	szimpatikus, méltán, ritka	3
13.	a tornacsarnok része <i>vagy</i> a nézők számára fenntartott hely a nézők <i>vagy</i> a nézőközönség	2
14.	főnév (1 pont) Az igazságszolgáltatásban dolgozó, ítéletet hozó, jogi végzettségű személy. (1 pont) Sportversenyeken a szabályok megtartására ügyelő, az eredményt megállapító személy. (1 pont)	3
15.	(néző)közönség, döntő, ellenfél	3
16.	az járt a fejemben holtversenyben lesz első	2
17.	D nyakas, A nyakatekert, B nyakigláb, C nyaktörő Minden helyes megoldás 1 pont.	4
18.	C, D A, B Minden helyes megoldás 1 pont.	4
19.	tudta, futballmeccs, váljon, hivatalossá	4
20.	fontos, fontoskodik, fontosságát	3
21.	a vb: a vébé az FTC: az eftécé (ha hiányzik a névelő, 1 pontot levonunk)	2
22.	robbant ki, felrobbant <i>vagy</i> szétrobbant, berobbant	3
23.	adó – minőségjelző, felépült – minőségjelző, tudni – alany Minden helyes megoldás 1 pont.	6

24. igekötő, határozószó 2
25. 4
 T K K R T T J R
 F O L Y / T A T / Á S / H O Z B E / M U T A T / T / A M
 Minden 2 helyes megoldás 1 pont.
26. megjelenik ----- jelenjen meg 6
 ---- teljesített teljesítsetek
 van vagy lesz volt vagy lett -----
 Minden helyes megoldás 1 pont.
27. tárgyas, minőségjelzős, birtokos jelzős 3
28. 6
 Hatezer ember nézte lélegzet-visszafojtva a kis eredményjelzőt.
 Jme A Á Há (m) Jmi T
 Minden helyes megoldás 1 pont.
29. 3

 Szintenként 1 pont.
30. Mindenki a bolgár tornásszal foglalkozott. 2
 (Már) nem kellett megvárni a ...
31. alárendelő, tárgyi 4
 mellérendelő, kapcsolatos
 Minden helyes megoldás 1 pont.
32. Mivel Jovcsev hibázott, nem is volt kérdéses, ki nyer. 1
33. Csollány úgy **érezte**, jó, erős gyakorlatot **mutatott be**, de a bírókban akkor 4
 tudatosodhatott, hogy most **ő a legjobb**, amikor legnagyobb **ellenfele**, Jovcsev
 kicsit hibázott.
34. kételemű intézménynév, tulajdonnév és köznév kapcsolata (1 pont) 2
 (jelöletlen tárgyas) összetétel; mivel túl hosszú (3 tagúnak is tekinthető), a fő tagok
 határán kötőjellel tagoljuk
35. az aranyéremmel kapcsolatos 1
36. Mindkét esetben: 20
 tartalom: 6 pont
 a) érdekesítő élmények
 hitelesség
 nyelvi és gondolati sokféleség, színesség
 teljességre törekvés
 b) logikus érvelés
 figyelemfelkeltő gondolatok
 meggyőzni akarás
 teljességre törekvés

nyelvhelyesség: 7 pont

pontos, világos, a műfajnak megfelelő fogalmazás
törekvés a köznyelvi normatív változatokra
igényes, jó helyesírás

stílus: 4 pont

változatos fogalmazás
közvetlen, szellemes hangnem
szóképek, alakzatok esetleges alkalmazása

szerkezet: 3 pont

a szerkezeti egységek jelölése
arányosság a mondanivaló elrendezésében
tudatos szerkesztés